

Władysław Semkowicz

Nieznany testament Tomasza II biskupa wrocławskiego (1270-1292)

Collectanea Theologica 17/1-2, 263-272

1936

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NIEZNANY TESTAMENT TOMASZA II BISKUPA WROCŁAWSKIEGO (1270—1292).

W niespełna dwa lata po śmierci Henryka IV Probusa (23 VI 1290) stanął największy niegdyś jego antagonistą, Tomasz II, biskup wrocławski, w obliczu nieubłaganej śmierci, która położyła kres jego znużonemu żywotowi dnia 15 marca 1292 r.¹⁾ Żegnając się ze światem, mógł on spokojnie spojrzeć na burzliwą swą przeszłość i zamknąć oczy z świadomością odniesionego sukcesu. Książę bowiem, jakkolwiek zwycięski w walce z biskupem, uchylił w końcu czoła przed majestatem władzy duchownej, zawierając z nim korzystną dla kościoła wrocławskiego ugodę (1288 r.), na czym nie poprzestawszy, wydał na krótko przed śmiercią wielki przywilej dla katedry wrocławskiej (23 VI 1290), stanowiący niejako uzupełnienie słynnego jego testamentu, którego wykonawcą mianował właśnie biskupa Tomasza. Nadał w nim Henryk IV biskupom wrocławskim pełnię władzy i prawa książęcego w ziemi biskupiej nisko-odmuchowskiej a zatem stanowisko zupełnie udzielne, równe książęcemu²⁾.

Na krótko przed śmiercią sporządził biskup Tomasz II testament, którego tekst dziwnym trafem pozostał dotąd w ukryciu, prawdopodobnie dlatego, że uszedł uwagi wydawcy Regestów

1) Datę śmierci biskupa Tomasza stwierdzają nekrologi: henrykowski (Zeitschr. f. Gesch. Schl. IV, str. 285) i kamieniecki (ib. str. 318) zgodnie z Długosza Vitae episcoporum Vrat. (Opera omnia I, str. 464).

2) Historia Śląska, I str. 306 i 329 (Kraków 1933).

Śląskich, Grünhagena³⁾. O istnieniu testamentu wiedzieli wprawdzie niektórzy uczeni niemieccy⁴⁾, nie został on jednak dotąd w całej swej osnowie opublikowany, mimo, że zasługiwał na to zarówno ze względu na swoją treść ciekawą, jak i z tego powodu, że jest to — o ile wiadomo — pierwszy dochowany polski testament biskupi. Testament bowiem biskupa Tomasza I, o którego istnieniu wspomina następca jego Tomasz II w liście do papieża Grzegorza X z r. 1271⁵⁾, nie dochował się do naszych czasów, a mniemanie Stenzla i Klozego, że testamentem tym jest dokument tegoż biskupa z 9 stycznia 1268 r., okazało się po bliższym zbadaniu tej sprawy przez Grünhagena błędnem⁶⁾.

Przekaz testamentu biskupa Tomasza II znajduje się w Archiwum Diecezjalnym w Wrocławiu pod sygn. $\frac{III}{1}^d$, w rękopisie, zatytułowanym w repertorium tegoż archiwum: *Kopialbuch der Vikarienkommunität 14—15 Jdts.* Jest to kodeks papierowy, pisany główną ręką na przełomie XIV/XV w., z późniejszymi kontynuacjami innych rąk; obejmuje 98 kart, oprawny w okładkę pergaminową, do której użyto bulli papieża Urbana VI z d. 5 czerwca 1389 dla wikarjuszów wrocławskich. Na wewnętrznej stronie okładki dawny exlibris: *Iste liber est communitatis vicariorum ecclesiae Wratislaviensis.* Kodeks zawiera kopie zapisów, wyroków i testamentów na rzecz kongregacji wikarjuszów katedralnych wrocławskich, sięgającym w swym najstarszym zrębie, do końca XIV w.

Na samym początku kopjarza znajduje się transumpt trzech dokumentów, sporządzony przez mistrza Piotra, kanonika i oficjała wrocławskiego, w Wrocławiu dn. 10 grudnia 1297. Zawiera on teksty następujących dokumentów: 1) wyrok sądu rozjemczego.

³⁾ Grünhagen podał w Regestach (nr. 2222) jedynie krótką wzmiankę o zapisie wsi Przeworna przez biskupa Tomasza na rzecz wikarjuszy wrocławskich, czerpiąc ją zresztą z Heynego, *Geschichte des Bistums Breslau* II 301 przyp. 2.

⁴⁾ Rękopiśmienny regest tego aktu, pochodzący od K. Wutkego, znajduje się w podręcznym egzemplarzu Regestów Śląskich w Archiwum Państwowym w Wrocławiu. Powołuje się na pewien szczegół testamentu F. v. Heydebrand w pracy *Die Herkunft der Breslauer Bischöfe Thomas I u. Thomas II* (*Zeitschr. f. Gesch. Schles.* LI 138 n.).

⁵⁾ Stenzel, *Urkb. d. Bisth. Breslau*, nr 50: *praeterea cum predecessor noster viam universe carnis ingreditur, non immemor salutis sue testamentum sollempne condidit...*

⁶⁾ Grünhagen C., *Über das angebliche Testament Bischof Thomas' I* (*Zeitschrift f. Gesch. Schl.* V 373).

w sporze między biskupem Tomaszem II a siostrzenicą jego Elżbietą i jej mężem Jarosławem o trzy wsie: Biały Kościół, Przeworno i Dobraszkowo, wydany w Wrocławiu d. 19 kwietnia r. 1284; 2) testament biskupa Tomasza II, sporządzony w Bernie (morawskim) w czwartek przed niedzielą Letare (bez daty rocznej); 3) Jana (Romki) biskupa wrocławskiego potwierdzenie rezygnacji rycerza Jarosława z Owiesna z posiadania wsi Przeworno na rzecz wikariuszów wrocławskich, wydane w Nisie d. 2 kwietnia r. 1296.

W tym cyklu dokumentów, transumowanych przez mistrza Piotra w r. 1297, główną uwagę zwraca na siebie wspomniany testament biskupa Tomasza II. Dwa inne dokumenty wiążą się z nim ze względu na wieś Przeworno, którą biskup zapisał w swym testamencie wikariuszom; omówi się je tutaj dokładniej w związku z tym zapisem testamentowym.

Oto tekst testamentu:

In nomine Domini amen. Noverint universi presentes litteras inspecturi, quod nos Thomas Dei gracia episcopus Wratislaviensis, licet egri et debiles corpore, mente tamen sani et animo per gratiam Ihesu Christi, ferventi⁷⁾ meditacione infra claustra nostri pectoris diligentissime revolventes, qualiter disponi possimus ad obtinendam gratiam Domini Dei nostri et beneplacitum Salvatoris, ultimum velle nostrum et dispositionem nostre intencionis imminentis fati necessitate inducti, scriptis presentibus exprimenda duximus nomine testamenti: In primis quidem villam nostram patrimonialem, que Preworno vulgariter appellatur, pro animarum nostre et parentum nostrorum remedio salutari conferimus ecclesie beati Johannis, nostre videlicet cathedrali, ecclesiam ipsam instituentes heredem racionabiliter in eadem, collacionem eiusdem ville per nos ipsi ecclesie nostre liberaliter dudum factam iterum renovantes. Ita quod ipsa villa vicariis prefate nostre cathedrali ecclesie debeat perpetuo deservire. In qua nostra cathedrali ecclesia sepeliri volumus iuxta tumbam avnculi et predecessoris nostri ad pedes eiusdem, quia in ipso loco, si nos de hac vita in hac egritudine decedere contingat, sicut iam diu in nostra semper intencione habuimus, pro nobis in nomine Domini eligimus sepulturam. Captivos autem nostros, qui pecunia de captivitate redimere sese

⁷⁾ Ferventi Kop.

debent, viris providis et discretis, magistro Vito Glogouiensi et domino Johanni Lanchiciensi archidiaconis, ac magistro Jacobo scolastico ecclesie Sancte Crucis, fratribus et canonicis nostris Wratislaviensibus, qui una nobiscum obligantes se ad solvendum soldum et dampna quelibet soldarios conduxerunt, committimus, specialiter mandantes eisdem, quod ab ipsis captivis recepta pecunia, secundum quod eis videbitur expedire, solvant dictis soldaris nostris soldum et dampna et eciam alia debita, que pro defensione terre Otmuchouiensis et aliorum bonorum ecclesie nostre maxima nos compulit contrahere, tam in Wratislavia quam in Nyza et alibi necessitas etiam induxit. Si quid vero superfuerit de ipsa pecunia, quam a predictis captivis receperint, prefatis dampnis et debitis expeditis pro successore nostro illud residuum reservetur. De familia quoque nostra, que nobiscum fuit assidue nobis et ecclesie nostre fideliter obsequendo, predictorum fratrum et canonicorum nostrorum trium arbitrio et fidei committimus, quod eidem familie de rebus nostris consolacionem aliquam faciant, prout secundum Deum anime nostre saluti viderint expedire. Rogamus nichilominus et quantum possumus supplicamus, ut successor noster hoc dignetur facere propter Deum, quod domino Johanni plebano ecclesie Sancte Marie in Legnicz duodecim marce auri minus dimidia marca forsitan vel fertone, domino vero Johanni rectori ecclesie de Copriwincza decem et septem marce fusi et puri argenti, quas nos pro necessitatibus ecclesie nostre recepisse profiteamur nomine mutui ab eisdem, de bonis⁸⁾ prout decet ipsius ecclesie persolvantur. Venerabilem autem patrem et dominum nostrum dominum Jacobum divina miseracione sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopum executorem constituimus predictorum omnium et nostre ultime voluntatis, rogantes ipsum humiliter et devote, quatinus Divine retribucionis intuitu hec omnia, que superius continentur, iuxta nostre dispositionis seriem et propositum fideliter et efficaciter exequatur. In cuius rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillis religiosorum virorum, domini abbatis monasterii Zabredowicensis Premonstraten(sis) ordinis et domus Fratrum Minorum de Brunna, necnon et fratris Theodrici rectoris ecclesie sancti Jacobi ibidem, presenti pagine duximus apponendum. Actum et datum Brunne, feria quinta ante

⁸⁾ Następny wyraz „ipsius“ skasowany.

Dominicam Letare Jherusalem. Presentibus dominis magistro Vito Glogoviensi et Johanne Lanchiciensis archidiaconis, magistro Martino et Johanne canonicis nostris Wratislaviensibus, Henrico de Pazchow et Symone de Stobno ecclesiarum rectoribus, et aliis quam pluribus fidedignis.

Dokument powyższy, nie budzący swą formą i treścią żadnych zastrzeżeń i wątpliwości, nie posiada jednak daty rocznej, którą można wydedukować pośrednio. Ponieważ biskup Tomasz zmarł 15 marca 1292, a w testamencie mówi o swej chorobie (*egri et debiles corpore, in hac egritudine*), wnosić wolno, że testament sporządził na pewien czas przed śmiercią. Data dzienna podaje dzień 13 marca, a zatem dwa dni przed zgonem; mógłby jednak testament być spisany rok wcześniej t. j. w r. 1291. Przeciw temu wnioskowi przemawia jednak okoliczność, że testament sporządzony został przez biskupa w Bernie morawskim, w dniu, w którym właśnie w r. 1292 odbywał się — jak niżej jeszcze o tem — jakiś zjazd polityczny z Wacławem II, królem czeskim, który dnia tegoż w Bernie był obecny⁹⁾. Tam też widocznie, w czasie zjazdu, zaskoczyła biskupa Tomasza ciężka choroba, w następstwie której dnia 13 marca sporządził testament a w dwa dni potem dokonał żywota.

Przejdźmy po kolei treść aktu testamentowego biskupa Tomasza II.

1. Przedewszystkiem zapisuje biskup katedrze wrocławskiej swą wieś ojczystą Przeworno, przeznaczając ją na uposażenie wikariuszy katedralnych. Pochodzeniu biskupów wrocławskich Tomasza I i II poświęcił osobną rozprawę Fedor v. Heydebrand u. d. Lasa¹⁰⁾, wykazując, że biskup Tomasz I był wujem Tomasza II, którego matką była rodzona siostra jego poprzednika na stolcu biskupim. Nie budzi też wątpliwości pogląd tegoż autora, że ojcem biskupa Tomasza II był Bogusław ze Strzelna (Strehlen), kasztelan ryczyński 1233 i niemiecki (Niemczy) 1241—8, a jednym z jego braci Bogusław młodszy czyli Boguszko ze Strzelna 1251—1284, w którego posiadaniu spotykamy w r. 1264 wspo-

⁹⁾ Emler-Erben, *Regesta Bohemiae et Moraviae* I nr 1569.

¹⁰⁾ *Op. cit.* Por. też uzupełniające tę rozprawę uwagi J. Pfitznera p. t. *Zur Abstammung und Verwandtschaft der Bischöfe Thomas I i II von Breslau* (*Schlesische Geschichtsblätter* 1926 Nr 1).

mnianą wieś Przeworno¹¹⁾. Również sporą dozę prawdopodobieństwa ma za sobą wywód Heydebranda, że Tomasz II pochodził z rodu Zarembów, do którego zalicza go i Długosz, jakkolwiek nie ze wszystkimi wnioskami niemieckiego genealoga możnaby bez zastrzeżeń się zgodzić¹²⁾.

Kwestja Przeworna oraz dwóch innych wsi, Białego Kościoła (Steinkirche) i Dobraszowa (Dobrischau), leżących w pobliżu Strzelna śląskiego, była już dawniej przedmiotem sporu między biskupem Tomaszem II a bratanicą jego Elżbietą (córką wspomnianego wyżej komesa Boguszki) oraz jej mężem Jarosławem (z Owiesna). Dnia 19 kwietnia 1284 sąd rozjemczy, w skład którego wchodzili: Jan zwany Serucha, komes Szymon ze Ścieniawy kasztelan opolski, komes Nanker, komes Michał kasztelan wrocławski, komes Radstaw kasztelan ryczyński i komes Mikołaj Grzymisławicz, wydał w Wrocławiu, w obecności kapituły katedralnej, wyrok polubowny¹³⁾, mocą którego biskup miał odstąpić Elżbiecie wsi Białego Kościoła, w zamian zaś za Przeworno obiecał wypłacić bratanicy i jej mężowi 200 grzywien srebra wagi wrocławskiej, zatrzymując tę wieś dla siebie. Również Dobraszowo przyznał sąd rozjemczy biskupowi z prawem wolnej alienacji, nakładając drugiej stronie tak co do tej wsi jak i co do Przeworna wieczne milczenie. Przeworno — jak wyżej wspomniano — zapisał biskup Tomasz w swym testamencie wikarjuszom wrocławskim. Po jego śmierci jednak w r. 1292 Jarosław z Owiesna (Habendorf k. Reichenbachu) zajął gwałtem Przeworno, nie zważając na klątwę i interdikt, rzucone nań i jego dobra przez następcę Tomasa II, biskupa Jana Romkę; wkońcu przecież, uległszy namowom pewnych mężów, rzekł się d. 2 kwietnia 1296 r. w Nisie pretensji do tej wsi imieniem swoim, małżonki i swych dziedziców na rzecz wikarjuszów wrocławskich, i obiecał w ciągu dwóch tygodni ją opróżnić, zobowiązując się powtórzyć tę cesję przed księciem Bolkiem, skoro tylko do Wrocławia przybędzie; jako poręczycieli stawił Szymona ze Ścieniawy, Michała Wilczyca i Mojka, syna

¹¹⁾ Reg. Sil. nr 1185.

¹²⁾ Szczegółowo zajmę się kwestją pochodzenia biskupa Tomasa II w osobnej pracy, poświęconej śląskim rodom rycerskim, którą przygotowuję do II tomu Historji Śląska (wyd. P. A. U.).

¹³⁾ Arch. diec. w Wrocławiu, rpis III d/1, kopjarz wikarjuszów wrocławskich karta I—I v.

niegdyś Dzierżysława z Byceni. Zrzeczenie się to Jarosława zatwierdził biskup Jan Romka aktem, wystawionym w Wrocławiu d. 10 grudnia 1297¹⁴⁾. Sprawa jednak nie zakończyła się na tem, po śmierci bowiem Jarosława wdowa po nim, wspomniana Elżbieta, bratanica biskupa Tomasza II, wraz z synami swymi ponownie zajęła Przeworno, ściągając na siebie nowe klątwy i interdykty, ponawiane i zastrzane przez kapitułę wrocławską¹⁵⁾. Wkońcu udało się rycerzowi Merbotowi de Hayn odzyskać tę wieś z rąk synów Jarosława, lecz nie wróciła ona już w posiadanie wikariuszów wrocławskich, gdyż Merboto, zatrzymując ją w swoim posiadaniu, zobowiązał się płacić im roczny czynsz w sumie 30 grzywien srebra, który ulokował na wójtostwie i cle miasta Olawy. Książę Bolesław III lignicko-głogowski zatwierdził ten układ dokumentem, wydanym w Wrocławiu 11 lutego 1333 r.¹⁶⁾. Takie były dzieje wsi Przeworno, zapisanej testamentem Tomasza II wikariuszom katedralnym.

2. Jako miejsce wiecznego spoczynku obrał sobie biskup Tomasz II katedrę wrocławską w pobliżu grobu wuja i poprzednika swego, Tomasza I, tuż u stóp jego. Wiadomość ta potwierdza relację Długosza, że Tomasz II pochowany został w katedrze wrocławskiej, gdzie widocznie za jego czasów istniał jeszcze grób biskupa, z którego dziś już ślad żaden nie pozostał.

3. Ustęp ten jest w testamencie biskupa Tomasza najciekawszy, dotyczy bowiem spraw, które wiążą się z walkami jego przeciw księciu Henrykowi IV. Okazuje się bowiem, że aż do tej chwili, tj. do początku r. 1292, pozostawali w mocy biskupiej jeńcy z czasów tych walk, którzy jeszcze z niewoli się nie wykupili, ale co więcej, że biskup miał żołnierzy zaciężnych, którym żołdu ani odszkodowania jeszcze nie wypłacił. Poleca tedy trzem kanonikom wrocławskim, a mianowicie mistrzowi Witowi archidiaconowi głogowskiemu, Janowi (Muskacie) archidiaconowi łęczyckiemu i mistrzowi Jakubowi scholastykowi św. Krzyża, aby odebrawszy od jeńców okup, wypłacili z tych sum należny

¹⁴⁾ Tamże, k. I—II v.

¹⁵⁾ Jedna taka klątwa zastrzona przeciw Elżbiecie znalazła się w zbiorze formuł Arnolda z Protzan, wydanym w Cod. dipl. Silesiae, V str. 96.

¹⁶⁾ Kopjarz wikariuszowski w Arch. Diec. wrocławskim, k. II v—III v. Wydrukował tekst tego aktu Heyne w swej Geschichte des Bisthums Breslau, t. II v—III v, str. 301 w przyp. 2.

najemnym żołnierzom żołd i wynagrodzili szkody a nadto spłacili inne długi, które dla obrony ziemi otmuchowskiej i innych dóbr kościelnych zostały zaciągnięte w Wrocławiu, w Nisie i gdzieindziej. Pozostałą resztę pieniędzy mają przekazać następcy biskupa.

Wzmianka o żołnierzach najemnych i o jeńcach wojennych w testamencie biskupa Tomasza jest wysoce interesującą z tego względu, że dotąd nie wiedziało się wogóle o „armji“ biskupiej i mylnie mniemało się o jego zupełnej bezsilności militarnej¹⁷⁾. W świetle testamentu może inaczej przedstawi się teraz sytuacja wojenna pod Raciborzem w r. 1287, która doprowadziła do compromisu między księciem a biskupem, w zasadzie korzystnego dla tego ostatniego, co bez poparcia milicji biskupiej trudnem byłoby do zrozumienia, wobec zaciętości, jaką dotąd okazywał Henryk IV.

4. Nie zapomniał też Tomasz II w swym testamencie o domownikach, „familia“, którzy go nie opuszczali w wiernej służbie; polecił on wyżej wspomnianym trzem kanonikom wynagrodzić ich z jego majątku.

5. Następcy swemu na stolcu biskupim polecił zwrócić z majątku katedry długi, jakie zaciągnął na potrzeby kościoła, a mianowicie Janowi plebanowi kościoła P. Marji w Lignicy (11½ grzywien złota) i Janowi, rektorowi kościoła w Koprzywnicy (27 grzywien srebra). Ponieważ na Śląsku nie ma w tym czasie takiej wsi kościelnej, trzeba przyjąć, że mowa tu o Koprzywnicy sandomierskiej, co rzuca ciekawe światło na niezwałtione jeszcze wówczas związki kościelne Śląska z Małopolską.

6. Egzekutorem testamentu mianuje biskup Tomasz Jakóba Świnkę, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Nasuwałaby się tu myśl, czy na fakt ten nie wpłynęły związki rodowe, wobec podniesionego w nauce naszej przypuszczenia, że arcybiskup Jakób pochodził, podobnie jak Tomasz II, z rodu Zarembów. Całe to jednak przypuszczenie jest z gruntu błędne, opierając się na mylnej interpretacji dokumentu z r. 1301 przez Fr. Piekosińskiego¹⁸⁾. Powie-

¹⁷⁾ Schulte W., Das Ende des Kirchenstreites zwischen dem Breilauer Bischof Thomas II u. dem Herzog Heinrich IV (Zeitschr. f. Gesch. Schlesien t. 39 1905 str. 199 i nast.).

¹⁸⁾ Kod. Wpol. nr 838, gdzie pieczęć z herbem Zaremba należy do Andrzeja, biskupa poznańskiego. Por. Piekosiński, Heraldyka polska w. śr. str. 182.

zenie wykonania testamentu metropolicie gnieźnieńskiemu wpływało zatem jedynie ze stanowiska kościelnego tegoż ostatniego i z węzłów przyjaźni, jakie łączyły go biskupem wrocławskim.

Pozostaje wkońcu do omówienia kwestja okoliczności, wśród jakich zaskoczyła śmierć biskupa Tomasza II i został spisany testament. Stało się to, jak wyżej wskazaliśmy, w dniach 13—15 marca 1292 r. w Bernie morawskim. Okoliczność ta nasuwa pytanie, co biskup robił w tym czasie w Bernie. W otoczeniu jego spotykamy jako świadków testamentu oprócz trzech kanoników wrocławskich, (z pośród których szczególną uwagę zwraca na siebie osoba Jana Muskaty, podówczas archidiacona łęczyckiego i kolektora Kamery apostolskiej) oraz dwóch rektorów kościołów śląskich w Paczkowie i Stobnie, nadto przedstawiciele miejscowego, morawskiego, duchowieństwa, mianowicie opatów klasztoru premonstrantów w Zabrdowicach (koło Berna) i klasztoru franciszkanów w Bernie, nadto rektora tamtejszego kościoła św. Jakóba. Świadkowie ci, z wyjątkiem może Jana Muskaty, nie mają wyraźnego oblicza politycznego. Zastanawiającym jest jedynie fakt, że biskup Tomasz II sporządza 13 marca 1292 r. testament w Bernie, gdzie, jak to już wyżej napomknęliśmy, bawił już od stycznia Wacław II, król czeski, który w tym samym dniu 13 marca wydaje dla mieszczan berneńskich wielki przywilej¹⁹⁾.

Nasuwa się przeto myśl, że biskup wrocławski przybył do Berna w sprawach, pozostających w związku z zajęciem Krakowa przez Wacława. Z Wacławem łączyły biskupa już dawniejsze stosunki, i w czasie swej walki z Henrykiem IV wzywał on dwukrotnie jego pomocy²⁰⁾. A w początkach r. 1292 panowanie czeskie w Krakowie zaczęło się chwiać. Łokietek grasował już w okolicach Krakowa²¹⁾, być może więc, że pobyt biskupa Tomasza II w Bernie u Wacława miał na oku jakieś cele polityczne, związane czy z Wrocławiem czy z Krakowem, cele, któ-

¹⁹⁾ Ob. wyżej str. 267, przyp 9.

²⁰⁾ Raz w r. 1284, drugi w r. 1287. Reg. Sil. nr. 1843 i Fontes rer. Bohem. t. III 320. Podzielam zdanie Grünhagena, wydawcy Regestów, że wspomniany w dokumencie z r. 1284 filius regis, to Wacław czeski. Inaczej mniema B. Włodarski, Polska i Czechy 1250—1306, str. 98 i 106.

²¹⁾ Dąbrowski, Z czasów Łokietka, str. 16 (291) i nast. oraz Włodarski, l. c. str. 127 (391) i nast.

rych urzeczywistnieniu stanęła na zawadzie choroba i rychła śmierć biskupa²²).

Kraków

Władysław Semkowicz.

ZUSAMMENFASSUNG.

Władysław Semkowicz: Ein unbekanntes Testament des Breslauer Bischofs Thomas II (1270—1292).

Der Verfasser veröffentlicht den bis jetzt unbekanntem und nicht publizierten Text des Testamentes Thomas' II, Bischofs von Breslau, vom 13 März 1292, aus dem Kopialbuch der Vikarienkommunität im Breslauer Diözesanarchiv. Indem der Verfasser die einzelnen Vermächtnisse und Anordnungen des Testamentes eingehend bespricht, weist er auf die Stelle des Textes hin, wo von den Gefangenen und Söldnern des Bischofs die Rede ist, und hebt die Bedeutung dieser Erwähnung für eine richtige Beurteilung der letzten Stadien des Kampfes zwischen dem Bischof und dem Herzog Heinrich IV hervor. Zuletzt untersucht der Verfasser das Datum des Testamentes, welches in Brünn (Mähren) ausgestellt wurde zur Zeit des Aufenthalts daselbst des böhmischen Königs Wenceslaus' II, was nicht ohne politische Gründe sein mag und im Zusammenhang mit dem Feldzug des Königs gegen Herzog Wladislaus Łokietek zu sein scheint.

²²) Zarządowi Archiwum Diecezjalnego w Wrocławiu, a w pierwszym rzędzie ks. J. Nowakowi, dziękuję najuprzejmiej za udostępnienie mi wspomnianego wyżej kopjarza wikaryjskiego.